

Προλογικό σημείωμα για την ελληνική έκδοση

Τα τελευταία χρόνια, η έννοια της βιωσιμότητας έχει κατακλύσει τους τομείς των επιχειρήσεων, της χρηματοδότησης και των επενδύσεων. Οι ανθρώπινες δραστηριότητες, όπως οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, οδηγούν στην κλιματική αλλαγή, η οποία αποτελεί μία παγκόσμια αρνητική εξωτερικότητα που καταδεικνύει την αναποτελεσματικότητα των αγορών στην κατανομή των πόρων. Η κλιματική αλλαγή είναι ένα παγκόσμιο ζήτημα που υπερβαίνει τη δικαιοδοσία, τόσο των αγορών όσο και των εθνικών κυβερνήσεων και αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι διεθνείς συνθήκες, που αποσκοπούν στην επιβολή πολιτικών και νομοθεσίας προς την αντιμετώπιση αυτού του ζητήματος, είναι ζωτικής σημασίας. Ωστόσο, η εφαρμογή αυτών των πολιτικών δεν αποτελεί πάντοτε μια απλή υπόθεση, καθώς κάθε έθνος αποκομίζει μόνο ένα μικρό μέρος των ωφελειών που προκύπτουν από τις προσπάθειες συμμόρφωσής του.

Μια πολλά υποσχόμενη στρατηγική για την ενθάρρυνση βιώσιμων επιχειρηματικών και επενδυτικών πρακτικών είναι η παροχή ευνοϊκών συνθηκών χρηματοδότησης, που συχνά αναφέρονται ως «πράσινη/βιώσιμη χρηματοδότηση». Ενώ η εν λόγω προσέγγιση ενέχει κινδύνους, παραμένει ένα δυναμικό αποτελεσματικό εργαλείο πολιτικής για τη μείωση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της παγκόσμιας οικονομίας. Παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί σε ό,τι αφορά τη χρηματοδότηση βιώσιμων επενδύσεων, πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και τη μείωση των προβλεπόμενων εκπομπών στο επιθυμητό επίπεδο. Για να επιτευχθεί αυτό, είναι σημαντικό να αντιμετωπιστούν και να επιλυθούν τα ακόλουθα ζητήματα:

- i)** Η ανάγκη σαφούς και ολοκληρωμένης ταξινόμησης του τι συνιστά «πράσινες» επενδύσεις σε παγκόσμιο επίπεδο.
- ii)** Οι εθελοντικές πρωτοβουλίες σε εθνικό επίπεδο ενδέχεται να μην επαρκούν για την επίτευξη των στόχων που έχουν τεθεί.
- iii)** Οι στόχοι και οι δεσμεύσεις πρέπει να είναι φιλόδοξοι και συνεπείς με το επίπεδο που απαιτείται για την επίτευξη του επιθυμητού στόχου μείωσης της θερμοκρασίας σε μεσο-μακροπρόθεσμη κλίμακα.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι επενδυτές διαδραματίζουν ζωτικό ρόλο στην επιτάχυνση της πρόόδου προς τη μείωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος των επιχειρήσεων.

Το βιβλίο αυτό είναι ένα από τα πρώτα και πληρέστερα έργα παγκοσμίως, που εξετάζει σχολαστικά τον πολύπλευρο ρόλο που μπορεί να διαδραματίσει η χρηματοδότηση στην επίτευξη των στόχων μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Επιπλέον, το περιεχόμενο του βιβλίου τονίζει την ανάγκη τα στελέχη των χρηματοοικονομικών να ιεραρχήσουν υψηλά τον θετικό περιβαλλοντικό και ευρύτερα κοινωνικό σκοπό τους και να επιταχύνουν τη μετάβαση σε έναν πιο βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Το βιβλίο σκιαγραφεί και εξετάζει εξονυχιστικά την έννοια των «ESG» και περιγράφει τις ευκαιρίες και τα εμπόδια για πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) των Ηνωμένων Εθνών.

Το βιβλίο παρέχει μια εις βάθος ανάλυση της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης, η οποία γίνεται όλο και πιο διαδεδομένη λόγω των πολιτικών, των κανονισμών και των δυνάμεων της αγοράς που ευθυγραμμίζονται με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και άλλους στόχους βιωσιμότητας. Ο χρηματοπιστωτικός τομέας, δηλαδή η παροχή κεφαλαίων, βρίσκεται σε μοναδική και πλεονεκτική θέση ώστε να ηγηθεί της μετάβασης σε έναν κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Το βιβλίο διερευνά τις διαστάσεις της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης, παρουσιάζοντας μια επισκόπηση των προσεγγίσεων, των ευκαιριών, των προκλήσεων και των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Η βιώσιμη χρηματοδότηση περιλαμβάνει την ενίσχυση της βιωσιμότητας των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τη χρηματοδότηση βιώσιμων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων. Ο όρος «ESG» χρησιμοποιείται συχνά στο πλαίσιο της βιώσιμης χρηματοδότησης, αναφερόμενος στον τρόπο με τον οποίο οι οργανι-

σμοί λαμβάνουν υπόψη και διαχειρίζονται περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση παράγοντες στις λειτουργίες και τις δραστηριότητές τους.

Η κατανομή της χρηματοδότησης σε επιχειρήσεις και οργανισμούς διαδραματίζει ζωτικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων που τη συνοδεύουν, όπως τονίζεται στο Άρθρο 2.1 της Συμφωνίας του Παρισιού του 2015. Οι πράσινες και βιώσιμες πρακτικές χρηματοδότησης πρέπει να ενσωματωθούν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα προκειμένου να επιτευχθεί μια παγκόσμια στροφή σε μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Όπως έχει δηλώσει συχνά ο πρώην διοικητής της Τράπεζας της Αγγλίας Mark Carney, «όλες οι οικονομικές αποφάσεις θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη την κλιματική αλλαγή».

Η ενσωμάτωση της χρηματοδότησης στους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού, στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και σε άλλους στόχους βιωσιμότητας, ωφελεί όχι μόνο την κοινωνία αλλά και τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και το χρηματοπιστωτικό σύστημα στο σύνολό του. Η ενίσχυση της ικανότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να εντοπίζουν, να γνωστοποιούν και να διαχειρίζονται κλιματικούς, περιβαλλοντικούς και βιώσιμους κινδύνους ενισχύει την ανθεκτικότητά τους και την ανθεκτικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Επιπλέον, βοηθά τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αποκαλύψουν και να αξιολογήσουν επενδυτικές ευκαιρίες στην καθαρή ενέργεια και να υποστηρίξουν τη μετάβαση των πελατών τους. Αυτό τελικά προωθεί τη βιώσιμη ανάπτυξη, την ανθεκτικότητα και την ευημερία σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο, έχοντας θετικό αντίκτυπο στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και την κοινωνία στο σύνολό της.

Η παρούσα έκδοση του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας έχει αναθεωρηθεί σημαντικά για το έτος 2022-23 και περιλαμβάνει δεδομένα από την 6^η Έκθεση Αξιολόγησης (AR6) της Διακυβερνητικής Επιτροπής για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC), η οποία δημοσιεύθηκε το 2021 και το 2022. Η έκθεση αποκαλύπτει ότι οι ανθρωπίνες δραστηριότητες έχουν προκαλέσει πρωτοφανείς και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις στο κλίμα του πλανήτη. Εάν οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου δεν μειωθούν σημαντικά και βιώσιμα, οι παγκόσμιες επιφανειακές θερμοκρασίες προβλέπεται να αυξηθούν περισσότερο από 1,5°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα έως το 2040 και περισσότερο από 2°C έως το τέλος του αιώνα. Αυτό υπογραμμίζει την κρίσιμη ανάγκη ευθυγράμμισης της χρηματοδότησης με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και τη βιωσιμότητα γενικότερα.

Ο τομέας της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης επεκτείνεται ραγδαία, με αυξανόμενο αριθμό κανονισμών, αρχών, προτύπων, πλαισίων, κατευθυντήριων γραμμών και άλλων απαιτήσεων που αποσκοπούν στην προώθηση της βιωσιμότητας, στην ενίσχυση της συνέπειας και στην πρόληψη της δημιουργίας μιας ψευδούς οικολογικής ταυτότητας. Το βιβλίο αυτό εξετάζει πολλά από αυτά τα ζητήματα σε βάθος.

Αν και τα μέτρα αυτά είναι ζωτικής σημασίας, δεν επαρκούν για να διασφαλίσουν ότι η χρηματοδότηση ευθυγραμμίζεται αποτελεσματικά με τη βιωσιμότητα. Για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, είναι απαραίτητη μια θεμελιώδης αλλαγή στην κουλτούρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, όπως τονίζεται από τον Mark Carney, ο οποίος υποστηρίζει την ενσωμάτωση της κλιματικής αλλαγής και ευρύτερων παραγόντων βιωσιμότητας σε κάθε επαγγελματική οικονομική απόφαση. Οι επαγγελματίες του χρηματοπιστωτικού τομέα πρέπει επίσης να ενσωματώσουν τη βιωσιμότητα στις καθημερινές πρακτικές και λειτουργίες τους. Αυτή η αλλαγή διερευνάται λεπτομερέστερα σε επόμενα κεφάλαια του βιβλίου.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τις Εκδόσεις Προπομπός και προσωπικά τον κ. Θωμά Κιμέρη και την κα. Ροδάνθη Παπαδομιχελάκη για την υπέροχη συνεργασία μας αλλά και για την ευκαιρία να αναλάβω την επιστημονική επιμέλεια αυτού του εξαιρετικά σημαντικού βιβλίου.

Δημήτρης Α. Τσουκνιδής
Αναπληρωτής Καθηγητής
Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής
Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Πρόλογος

Ο επιτυχής περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη κάτω από 2°C (ιδανικά 1,5°C), σε σχέση με τα προβιομηχανικά επίπεδα, απαιτεί μια παγκόσμια μετάβαση του συστήματος. Κάθε οικονομική δραστηριότητα και κάθε οικονομική οντότητα θα επηρεαστεί, ενώ η κλίμακα, το εύρος και ο ρυθμός της απαιτούμενης αλλαγής είναι πρωτοφανείς. Η χρηματοδότηση της εν λόγω μετάβασης απαιτεί ταχεία απανθρακοποίηση (decarbonization) και αναδιάρθρωση του παγκόσμιου κεφαλαίου, καθώς και την ευθυγράμμιση του χρηματοπιστωτικού τομέα με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού έτσι ώστε, σύμφωνα με τα λόγια του Mark Carney, «κάθε επαγγελματική οικονομική απόφαση να λαμβάνει υπόψη της την κλιματική αλλαγή». Φιλόδοξες, συλλογικές δράσεις πραγματοποιούνται από πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, όπως οι 450 εταιρείες που συγκροτούν τη Χρηματοοικονομική Συμμαχία της Γλασκώβης για τις Μηδενικές Εκπομπές (Glasgow Financial Alliance for Net Zero [GFANZ]), η οποία συστάθηκε το 2021. Τα μέλη της GFANZ δεσμεύονται στην εφαρμογή τεκμηριωμένων επιστημονικά κατευθυντήριων γραμμών, προκειμένου να επιτευχθεί το μηδενικό ισοζύγιο, το αργότερο έως το 2050, έχοντας θέσει απαιτητικούς ενδιάμεσους στόχους για το 2030.

Επιτυγχάνοντας αυτούς τους σκοπούς και ευθυγραμμίζοντας τη χρηματοδότηση με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και της βιωσιμότητας ευρύτερα, απαιτούνται εξίσου φιλόδοξες συλλογικές δράσεις για την ανάπτυξη των γνώσεων και της ειδημοσύνης των επαγγελματιών του χρηματοπιστωτικού τομέα παγκοσμίως, ώστε να διασφαλιστεί ότι διαθέτουν την απαιτούμενη ικανότητα και δυνατότητα. Αυτό προϋποθέτει πολύ περισσότερα από την αύξηση του αριθμού των επαγγελματιών που ασχολούνται με το κλίμα και τη βιωσιμότητα και εργάζονται στον χρηματοπιστωτικό τομέα, παρότι κάτι τέτοιο είναι ευπρόσδεκτο. Για να επιτύχει στο «Carney Test», κάθε επαγγελματίας του χρηματοπιστωτικού τομέα πρέπει να αναπτύξει γνώσεις και να δείξει κατανόηση ως προς τις αρχές και τις πρακτικές της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης που αρμόζουν στον ρόλο του, στα καθήκοντά του και στον οργανισμό για τον οποίο εργάζεται.

Και καθώς γίνονται προσπάθειες για «καλύτερη ανοικοδόμηση» (“build back better”), από την πανδημία Covid-19 και μετά, πρέπει να εξεταστούν οι ευρύτερες πτυχές της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας –ιδίως της βιοποικιλότητας– και της κοινωνικής βιωσιμότητας, ευθυγραμμίζοντας τη χρηματοδότηση όχι μόνο με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού, αλλά και με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ. Η βιώσιμη ευημερία (sustainable prosperity) πρέπει να κατανέμεται ισότιμα και να λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των σημερινών και των μελλοντικών γενεών. Η παροχή βοήθειας στις εταιρείες, τις κοινότητες και τις χώρες για ανοικοδόμηση με βιώσιμο τρόπο, σε οικονομικό, περιβαλλοντικό και κοινωνικό επίπεδο, δεν προσφέρει μόνο εμπορικές ευκαιρίες για τον χρηματοπιστωτικό τομέα· παρέχει επίσης μια ευκαιρία για τον κλάδο μας να επιδείξει την αίσθηση του κοινωνικού του σκοπού.

Προκειμένου να αναπτύξουμε τις ικανότητες και τις δυνατότητες που απαιτούνται για την ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης με τη βιωσιμότητα, καθώς και για την ενσωμάτωση μιας κουλτούρας στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, που θα βασίζεται στις αρχές και τις αξίες της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης, θα πρέπει να εκπαιδεύσουμε έναν μεγάλο αριθμό ατόμων, ώστε οι σημερινές και οι μελλοντικές γενιές επαγγελματιών του χρηματοπιστωτικού τομέα να μπορούν να εφαρμόζουν τα εργαλεία και τις τεχνικές της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης στις επαγγελματικές τους πρακτικές. Μόνον τότε κάθε χρηματοοικονομική απόφαση, σε επαγγελματικό επίπεδο, θα λαμβάνει υπόψη την κλιματική αλλαγή –και τις ευρύτερες πτυχές της βιωσιμότητας– και πράγματι θα επιτευχθεί η ευθυγράμμιση χρηματοδότησης και βιωσιμότητας.

Ευχαριστίες

Οι Jason Lowe, Dan Williams, Ailsa Barrow και Katrina MacNeill, από το UK Met Office, ευγενικά προσέφεραν αρκετό, έγκυρο και ενημερωμένο υλικό που αφορά την επιστήμη του κλίματος, το οποίο εμπλούτισε σε μεγάλο βαθμό το Κεφάλαιο 2· τις στοιχειώδεις γνώσεις που απαιτούνται από όλους τους επαγγελματίες της Πράσινης και Βιώσιμης Χρηματοδότησης. Επιπροσθέτως, για τη βοήθειά και τη συνεισφορά τους σε παλαιότερες εκδόσεις του παρόντος βιβλίου, όπως και του μαθήματος, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη Hannah Duncan που συνέβαλε σημαντικά στην έκδοση του 2021· τον Δρ. Ben Caldecott, ιδρυτικό διευθυντή του Oxford Sustainable Finance Programme στο Smith School of Enterprise του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης· τους συναδέλφους και φίλους μας στο Finance Innovation Lab (Gemma Bone, Anna Fielding, Laurie MacFarlane και Robert Nash) για τη σημαντική τους συνδρομή στην πρώτη έκδοση αυτού του βιβλίου το 2018· την Olga Shchegrykovich για τα σχόλιά της σχετικά με τους κινδύνους, που βοήθησαν στη διαμόρφωση του Κεφαλαίου 5· τέλος, τον Andrew Voysey για την καθοδήγησή του στην ανάπτυξη του αναλυτικού προγράμματος στο μάθημα της Πράσινης και Βιώσιμης Χρηματοδότησης. Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω θερμά τους συναδέλφους μου στο Chartered Banker Institute, ιδίως τους Lynn McLeod, Caroline Murray, Simon Bailey, Vikki Duncan, Mark Roberts και David Kennedy για τη βοήθειά τους, τόσο στην παρούσα όσο και στις προηγούμενες εκδόσεις της *Πράσινης και Βιώσιμης Χρηματοοικονομική*.

Εις ένδειξη ευγνωμοσύνης προς τον Σερ Roger Gifford

Η πρώτη έκδοση της *Πράσινης και Βιώσιμης Χρηματοδότησης* περιλάμβανε τον πρόλογο του Σερ Roger Gifford, πρώην Λόρδος Δήμαρχος του Λονδίνου και ιδρυτικός πρόεδρος του Green Finance Institute. Ο Σερ Roger, ο οποίος δυστυχώς απεβίωσε τον Μάιο του 2021, είχε ηγετικό ρόλο στην υπεράσπιση και εκπροσώπηση της πράσινης χρηματοδότησης: καταξιωμένος, που χαίρει παγκόσμιας εκτίμησης για την εμπειρογνωμοσύνη και το πάθος του για το θέμα.

Το 2017, ο Σερ Roger –ένα υπερήφανο και ιδιαίτερα ενεργό Επίτιμο Μέλος του Chartered Banker Institute– μάς ενθάρρυνε ώστε να αναπτύξουμε τα αρχικά μας εκπαιδευτικά προγράμματα για την πράσινη χρηματοδότηση, τα οποία με τον καιρό συνέστησαν το Πιστοποιητικό στην Πράσινη και Βιώσιμη Χρηματοδότηση (Certificate in Green and Sustainable Finance), το οποίο στάθηκε αφορμή για τη συγγραφή του παρόντος βιβλίου προκειμένου να το υποστηρίξει. Χωρίς τη μεταδοτικότητα στον ενθουσιασμό του ως προς το θέμα και την ιδιαιτέρως ενεργή υπεράσπιση, τόσο του Ινστιτούτου όσο και του Πιστοποιητικού, δεν θα είχε καταστεί, σε παγκόσμια κλίμακα, στο σημείο αναφοράς που είναι σήμερα.

Δεν θα μπορούσαμε να υπερθεματίσουμε ως προς τη συνεισφορά του Σερ Roger στην εφαρμογή και την ανάπτυξη της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης, καθώς και της τραπεζικής, του επιχειρείν, της εκπαίδευσης και του δημόσιου βίου. Τον θυμούνται στοργικά και εγκάρδια το πλήθος ανθρώπων και των οργανισμών που ενέπνευσε, συμπεριλαμβανομένων των συναδέλφων και των μελών του Chartered Banker Institute. Πιθανόν να μην διαβάζατε αυτό το βιβλίο αν δεν ήταν ο Σερ Roger· του είμαστε όλοι υπόχρεοι – και πολύ περισσότερο εγώ.

Simon Thompson FCBI
Διευθύνων Σύμβουλος
Chartered Banker Institute

Πράσινη και Βιώσιμη Χρηματοδότηση: Αρχές και πρακτική στην τραπεζική, τις επενδύσεις και την ασφάλιση

Εισαγωγή

Η χρηματοδότηση διαδραματίζει καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των ευρύτερων περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων που τη συνοδεύουν – στην πραγματικότητα, ο κρίσιμος ρόλος της στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής περιγράφεται στο Άρθρο 2.1 (γ) της Συμφωνίας του Παρισιού το 2015. Μια επιτυχημένη παγκόσμια μετάβαση της ανθρώπινης δραστηριότητας σε μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου απαιτεί οι πρακτικές της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης να ενσωματωθούν σε ολόκληρο το χρηματοπιστωτικό σύστημα σε σημείο όπου, σύμφωνα με τα λόγια του Mark Carney (πρώην Διοικητή της Τράπεζας της Αγγλίας), «κάθε επαγγελματική οικονομική απόφαση να λαμβάνει υπόψη την κλιματική αλλαγή» (και σε άλλες πτυχές της βιωσιμότητας, όπως υποστηρίζουμε στο παρόν βιβλίο).

Η ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού, τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals [SDGs]) των Ηνωμένων Εθνών και τους ευρύτερους στόχους βιωσιμότητας ωφελεί όχι μόνο την κοινωνία, αλλά και τα χρηματοδοτικά και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Η ανάπτυξη της ικανότητας και των δυνατοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που τους επιτρέπουν να εντοπίζουν, να δημοσιοποιούν και να διαχειρίζονται τους κλιματικούς, περιβαλλοντικούς και βιώσιμους κινδύνους ενισχύει την οργανωσιακή ανθεκτικότητά τους, καθώς και το σύνολο του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Βοηθά επίσης τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να εντοπίσουν και να επωφεληθούν από επενδυτικές ευκαιρίες για τη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, αλλά και να υποστηρίξουν τη μετάβαση των πελατών τους προς αυτή. Η στήριξη της βιώσιμης ανάπτυξης, της ανθεκτικότητας και της ευημερίας –σε παγκόσμιο, εθνικό και τοπικό επίπεδο– ενισχύει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και την κοινωνία γενικότερα.

Η Έκθεση *Green and Sustainable Finance*, που συντάχθηκε από τον Διευθύνοντα Σύμβουλο του Chartered Banker Institute, Simon Thompson, γράφτηκε για να υποστηρίξει το *Πιστοποιητικό στην Πράσινη και Βιώσιμη Χρηματοδότηση* που απονέμει το Ινστιτούτο, το οποίο αποτελεί έναν τίτλο, σημείο αναφοράς σε παγκόσμια εμβέλεια, για τους επαγγελματίες των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που επιθυμούν να αναπτύξουν και να πιστοποιήσουν τις γνώσεις και την εμπειρία τους στην πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση. Ωστόσο, το πιστοποιητικό έχει ευρύτερη εφαρμογή και θα βοηθήσει όλους τους επαγγελματίες και φοιτητές των χρηματοοικονομικών να βελτιώσουν την κατανόηση και την εφαρμογή των αρχών και πρακτικών της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης.

Εισαγωγή στην έκδοση 2022-2023

Σημαντικά αναθεωρημένη για το έτος 2022-23, η παρούσα έκδοση του βιβλίου *Πράσινη και Βιώσιμη Χρηματοδότηση* περιλαμβάνει δεδομένα από την τελευταία αξιολόγηση (AR6) της επιστήμης του κλίματος στην Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change [IPCC]), τα αποτελέσματα της οποίας δημοσιεύθηκαν το 2021 και το 2022, παρουσιάζοντας ότι οι ανθρώπινες δραστηριότητες προκαλούν πρωτοφανείς και μη αναστρέψιμες επιπτώσεις για το κλίμα του πλανήτη μας. Οι παγκόσμιες θερμοκρασίες στην επιφάνεια της Γης είναι πιθανόν να αυξηθούν κατά περισσότερο από 1,5°C, πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, έως το 2040 και κατά περισσότερο από 2°C αργότερα μέσα στον αιώνα που διανύουμε, αν δεν πραγματοποιηθούν σημαντικές και διατηρήσιμες μειώσεις των εκπομπών των αερίων του θερ-

μοκπιού. Το γεγονός αυτό υπογραμμίζει τον επείγοντα χαρακτήρα και τη σημασία που έχει η ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και τη βιωσιμότητα εν γένει.

Τα ακόλουθα τέσσερα κεφάλαια στην παρούσα έκδοση του βιβλίου *Πράσινη και Βιώσιμη Χρηματοδότηση* έχουν σε μεγάλο βαθμό ξαναγραφτεί:

- Το Κεφάλαιο 4, ώστε να περιλαμβάνει μεγαλύτερη κάλυψη των προτύπων αναφοράς των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και τη λογιστική καταγραφή των εκπομπών άνθρακα, συμπεριλαμβανομένων των χρηματοδοτούμενων εκπομπών (εισαγωγή των μεθοδολογιών Paris Agreement Capital Transition Assessment [PACTA] και Science Based Targets [SBTi]), του νέου Διεθνούς Συμβουλίου Προτύπων Βιωσιμότητας (International Sustainability Standards Board [ISSB]) και των εκθέσεων βιωσιμότητας γενικότερα.
- Το Κεφάλαιο 5, ώστε να περιλαμβάνει τις εξελίξεις του ρυθμιστικού πλαισίου και της αγοράς στη διαχείριση κλιματικών και περιβαλλοντικών κινδύνων, και ιδίως το έργο του Δικτύου για την Ενσωμάτωση της Οικολογικής Διάστασης στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα (Network for Greening the Financial System [NGFS]) και των εθνικών ρυθμιστικών αρχών για τον χρηματοπιστωτικό τομέα.
- Το Κεφάλαιο 9, ώστε να ληφθεί υπόψη η ταχεία ανάπτυξη των βιώσιμων επενδύσεων και η αυξανόμενη υιοθέτηση στρατηγικών που αφορούν τόσο την Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση (Environmental, Social and Corporate Governance [ESG]) όσο και τις βιώσιμες επενδύσεις.
- Το Κεφάλαιο 12, ώστε να περιλαμβάνει μια ανασκόπηση των βασικών θεμάτων από όλο το βιβλίο, η αξιολόγηση της προόδου και των εμποδίων στη διαδικασία ευθυγράμμισης των κριτηρίων χρηματοδότησης με τη Συμφωνία του Παρισιού και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και η εισαγωγή των αναδυόμενων τομέων της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης.

Επιπλέον, το παρόν βιβλίο έχει ανανεωθεί εξ ολοκλήρου προκειμένου να συμπεριλάβει:

- Πολιτικές και νομοθετικές εξελίξεις σε παγκόσμιο, περιφερειακό (Ευρωπαϊκή Ένωση), εθνικό και χρηματοπιστωτικό επίπεδο.
- Εξελίξεις στην αγορά, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης της αγοράς πράσινων και βιώσιμων ομολόγων, των τραπεζικών δανείων που συνδέονται με τη βιωσιμότητα και νέων/επικαιροποιημένων προτύπων της αγοράς, πλαισίων και κατευθυντήριων γραμμών, όπως οι αρχές των πράσινων ομολόγων, των κοινωνικών ομολόγων και των ομολόγων που συνδέονται με τη βιωσιμότητα.
- Τις τελευταίες συμμαχίες και πρωτοβουλίες του κλάδου των χρηματοοικονομικών, συμπεριλαμβανομένης της ιδιωτικής χρηματοδότησης COP26 και της Χρηματοοικονομικής Συμμαχίας της Γλασκώβης για τις Μηδενικές Εκπομπές (Glasgow Financial Alliance for Net Zero [GFANZ]).
- Μια αυξανόμενη εστίαση στη χρηματοδότηση της μετάβασης στην καθαρή ενέργεια, σε συνδυασμό με ευρύτερες κοινωνικές πτυχές της βιωσιμότητας.
- Αναδυόμενους τομείς της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοδότησης με βάση τη φύση, το έργο της Ειδικής Ομάδας για τη Δημοσιοποίηση Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών σχετικών με τη Φύση (Task Force on Nature-related Financial Disclosures [TNFD]) και τη χρηματοδότηση της ποντοπόρου ναυτιλίας.

Προσεγγίζοντας την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση με ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

Ως ταχέως αναπτυσσόμενος τομέας, η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση χαρακτηρίζεται από ένα όλο και πιο ευρύ φάσμα ρυθμίσεων, αρχών, προτύπων, πλαισίων, κατευθυντήριων γραμμών και άλλων απαιτήσεων που αποσκοπούν στην ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης (ή πτυχών αυτής) με τη βιωσιμότητα, την επίτευξη συνέπειας και σαφήνειας στην πρακτική της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης και την αποφυγή του «πράσινου ξεπλύματος» (greenwashing). Πολλά από τα παραπάνω ζητήματα παρουσιάζονται και αναλύονται σε αυτό το βιβλίο.

Ωστόσο, αυτά είναι αναγκαία αλλά όχι επαρκή για την ουσιαστική ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης με

τη βιωσιμότητα. Όπως θα δούμε και στα παρακάτω κεφάλαια, κάτι τέτοιο απαιτεί μια βαθιά αλλαγή στην κουλτούρα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, έτσι ώστε σύμφωνα με τα λόγια του Mark Carney, «...κάθε επαγγελματική οικονομική απόφαση να λαμβάνει υπόψη την κλιματική αλλαγή» (καθώς και ευρύτερους παράγοντες βιωσιμότητας) και κάθε επαγγελματίας της χρηματοδότησης θα πρέπει να ενσωματώνει τη βιωσιμότητα στην καθημερινή πρακτική και τις δραστηριότητές του.

Για να γίνει αυτό, οι επαγγελματίες του χρηματοοικονομικού τομέα θα πρέπει να προσεγγίσουν την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση με ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ (INTEGRITY). Ως εκ τούτου, χρειάζεται:

- I – Να ενσωματώσετε* τη βιωσιμότητα στην επαγγελματική σας πρακτική, χρησιμοποιώντας τη χρηματοδοτική και τη γενική επιχειρηματική εμπειρία και τις δεξιότητές σας, αντί να τη θεωρείτε ως ξεχωριστό σώμα γνώσεων που πρέπει να εφαρμόζεται μόνο περιστασιακά.
- N – Να καλλιεργήσετε και να βελτιώσετε* την κουλτούρα της ομάδας σας και, όπου μπορείτε, του οργανισμού σας για να καθιερώσετε επαγγελματικούς κανόνες ευθυγραμμισμένους με τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού και τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών. Τελικά, η βιωσιμότητα δεν πρέπει να αποτελεί μέρος της στρατηγικής ενός οργανισμού, αλλά μάλλον πρέπει να ενσωματώνεται στον σκοπό και την κουλτούρα μιας επιχείρησης.
- T – Διαφάνεια στόχου:* η μέτρηση της προόδου και η υποβολή εκθέσεων σχετικά με τις θετικές και αρνητικές περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιδράσεις των οικονομικών αποφάσεων είναι ζωτικής σημασίας για την παρακολούθηση της προόδου προς την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας του Παρισιού και άλλων στόχων βιωσιμότητας.
- E – Να μελετήσετε τις καθιερωμένες αρχές και την καθοδήγηση:* θα πρέπει να ακολουθείτε καθιερωμένες αρχές, πρότυπα, πλαίσια και καθοδήγηση, όπου είναι δυνατόν, και να ενθαρρύνετε άλλους επαγγελματίες της χρηματοδότησης να κάνουν το ίδιο.
- G – Να παρέχετε επαγγελματικές συμβουλές και καθοδήγηση στους πελάτες και τους συναδέλφους σας που αποτρέπουν την προβολή μιας ψευδούς οικολογικής ταυτότητας:* θα πρέπει να λάβετε ενεργά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της άσκησης της επαγγελματικής σας κρίσης και της κριτικής σας ικανότητας για να αποφύγετε τόσο το σκόπιμο όσο και ακούσιο «πράσινο ξέπλυμα».
- R – Να αναλάβετε την ευθύνη:* εσείς και ο οργανισμός σας πρέπει να θεωρείτε τους εαυτούς σας υπεύθυνους και να αναλαμβάνετε την ευθύνη για τις επιδράσεις των στρατηγικών, των δραστηριοτήτων, των λειτουργιών και των αποφάσεών σας.
- I – Να εμπνεύσετε μια προσέγγιση χωρίς αποκλεισμούς:* θα πρέπει να αναλογιστείτε ότι μία επιτυχημένη μετάβαση ολόκληρης της οικονομίας προς τη βιωσιμότητα απαιτεί συνεργασία με πελάτες, συναδέλφους, κοινότητες και ένα ευρύ φάσμα εξωτερικών ενδιαφερόμενων μερών για τη δημιουργία κοινής και διατηρήσιμης ευημερίας για όλους. Πρέπει να εργαστείτε πέρα από τα στενά όρια του οργανισμού σας και να μοιραστείτε καλές πρακτικές με όλους.
- T – Να σκεφτείτε μακροπρόθεσμα:* η βραχυπρόθεσμη εστίαση στις οικονομικές αποδόσεις είναι ασυμβίβαστη με την επιτυχή μετάβαση σε μηδενικές εκπομπές έως το 2050 και με τη δημιουργία κοινής και διατηρήσιμης ευημερίας για όλους. Διάφοροι άλλοι επαγγελματίες του τομέα σας πιθανώς να έχουν και διαφορετικούς χρονικούς ορίζοντες (π.χ. τραπεζικές εργασίες: 3-4 έτη, συντάξεις: 50 έτη), όλοι όμως πρέπει να υιοθετήσουν μια περισσότερο μακροπρόθεσμη προοπτική.
- Y – Εσείς, ο επαγγελματίας του χρηματοοικονομικού τομέα, μπορείτε να κάνετε τη διαφορά!* Συνεχίστε να αναπτύσσετε, να εφαρμόζετε και να μοιράζεστε τις γνώσεις σας σχετικά με την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση, έτσι ώστε οι βέλτιστες πρακτικές σε ορισμένα ιδρύματα, μεταξύ διάφορων χωρών, να γίνουν συνήθης πρακτική στον τραπεζικό και χρηματοπιστωτικό τομέα σε παγκόσμιο επίπεδο.

Παρακαλούμε να έχετε κατά νου αυτές τις αρχές της ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ καθώς διαβάζετε, και ελπίζουμε να απολαύσετε αυτό το βιβλίο, καθώς και να κάνετε το καλύτερο δυνατό προκειμένου να εφαρμόσετε αυτές τις αρχές στην πράξη.

1

Μια εισαγωγή στην πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση

Εισαγωγή

Η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση γίνεται όλο και πιο δημοφιλής. Οι πολιτικές δεσμεύσεις για «μηδενικό ισοζύγιο» (net zero) των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, το ρυθμιστικό πλαίσιο και οι δυνάμεις της αγοράς συνδυάζονται σε μία προσπάθεια να ευθυγραμμιστούν οι στρατηγικές και οι δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τους σκοπούς και τους στόχους της Συμφωνίας του Παρισιού, όπως και ορισμένους άλλους στόχους βιωσιμότητας.

Η πιο πρόσφατη ολοκληρωμένη αξιολόγηση της επιστήμης του κλίματος, που δημοσιεύθηκε από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (Intergovernmental Panel on Climate Change [IPCC]) τον Αύγουστο του 2021, προβλέπει ότι οι θερμοκρασίες είναι πιθανό να αυξηθούν κατά περισσότερο από 1,5°C, πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, έως το 2040 και κατά περισσότερο από 2°C αργότερα μέσα στον αιώνα. Ως εκ τούτου, απαιτούνται δραματικές μειώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για την πρόληψη της περαιτέρω υπερθέρμανσης του πλανήτη. Ο τομέας των χρηματοοικονομικών και οι επαγγελματίες που δραστηριοποιούνται σε αυτόν τον κλάδο μπορούν να διαδραματίσουν ηγετικό ρόλο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και των συνεπαγόμενων περιβαλλοντικών και κοινωνικών ζητημάτων που προκύπτουν.

Η χρηματοδότηση μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο και να ηγηθεί της μετάβασης σε έναν κόσμο χαμηλότερων εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, όπως θα διερευνήσουμε στο παρόν βιβλίο. Υπάρχει μια σημαντική ευκαιρία για τον τομέα της χρηματοδότησης και τα επαγγέλματα στους χώρους της τραπεζικής και της χρηματοοικονομικής να αναδείξουν το θετικό κοινωνικό πρόσημό τους.

Σε αυτό το εισαγωγικό κεφάλαιο, διερευνούμε τις διαφορετικές διαστάσεις της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης και παρέχουμε μια σύγχρονη επισκόπηση της.

ΜΑΘΗΣΙΑΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

Αφού διαβάσετε αυτό το κεφάλαιο, θα πρέπει να είστε σε θέση να:

- Προσφέρετε έναν ορισμό της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης και να διακρίνετε μεταξύ των σχετικών όρων.
- Περιγράψετε μια σειρά προσεγγίσεων για την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση.
- Περιγράψετε τις ευκαιρίες και τις προκλήσεις για την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση.
- Περιγράψετε τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) των Ηνωμένων Εθνών.

Βιώσιμη χρηματοδότηση

Πλαίσιο

Στον απόηχο της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης του 2008, προέκυψε ισχυρή συναίνεση από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τις ρυθμιστικές αρχές, την κοινωνία των πολιτών και τους επαγγελματίες των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών ότι ορισμένα (αν και όχι όλα) χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν εμπλακεί σε πάρα πολλές βραχυπρόθεσμες, επιβλαβείς χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες χωρίς κανέναν υποκείμενο, θετικό κοινωνικό σκοπό. Θεωρήθηκε ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και ο τομέας της χρηματοδότησης έπρεπε να επανεξετάσουν ουσιαστικά τις στρατηγικές, τις λειτουργίες και τις δραστηριότητές τους. Δηλαδή να ευθυ-

γραμμίζονται με κοινωνικά επιδιωκόμενους και πιο μακροπρόθεσμους στόχους για την επίτευξη μεγαλύτερης οικονομικής και κοινωνικής αξίας. Εν ολίγοις, η χρηματοδότηση θα πρέπει να γίνει περισσότερο «βιώσιμη».

Ορισμός της «βιωσιμότητας»

Ενώ οι ορισμοί ποικίλλουν, ο όρος «αιφόρος» και οι σχετικοί με αυτόν, συμπεριλαμβανομένης της «βιώσιμης ανάπτυξης» και της «βιωσιμότητας», αναφέρονται γενικά στην: «...κάλυψη των αναγκών των σημερινών γενεών, χωρίς να διακυβεύεται η ικανότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις ανάγκες τους». Αυτός ο ορισμός εισήχθη για πρώτη φορά στην *Έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για το Περιβάλλον και την Ανάπτυξη*, κοινώς γνωστή ως *Έκθεση Brundtland*. Η έκθεση έχει λάβει εκτενείς αναφορές από τότε που δημοσιεύθηκε το 1987¹.

Οι «ανάγκες» μπορεί να είναι ευρείες και ποικίλες, αλλά πολλές προσεγγίσεις για τη βιωσιμότητα επικεντρώνονται σε τρεις βασικές πτυχές, που συχνά περιγράφονται ως ένα «τρίποδο σκαμνί»: Οικονομία, Περιβάλλον, Κοινωνία.

Αυτή είναι η προσέγγιση που ακολουθούμε και στο παρόν βιβλίο. Άλλες, παρόμοιες προσεγγίσεις περιλαμβάνουν το λογιστικό πλαίσιο «τριπλής κατώτατης γραμμής», που ενσωματώνει κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές συνιστώσες (συχνά αναφέρονται ως «άνθρωποι, πλανήτης και κέρδος»), καθώς και τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και σχετικές με τη διακυβέρνηση συνιστώσες που χρησιμοποιούνται στις επενδυτικές στρατηγικές Περιβαλλοντικής, Κοινωνικής και Εταιρικής Διακυβέρνησης (Environmental, Social and Corporate Governance [ESG]).

Ορισμός της «βιώσιμης χρηματοδότησης»

Στον απόηχο της παγκόσμιας κρίσης του 2008, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση ώστε να καταστούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα περισσότερο βιώσιμα. Πιο πρόσφατα, δόθηκε μεγαλύτερη έμφαση στον τρόπο με τον οποίο η χρηματοδότηση μπορεί να στηρίξει βιώσιμες οικονομίες και κοινωνίες εν γένει – μεταξύ άλλων με την προστασία και την ενίσχυση του φυσικού περιβάλλοντος. Ως εκ τούτου, η «βιώσιμη χρηματοδότηση» περιλαμβάνει:

Τη μεταμόρφωση των δραστηριοτήτων και των λειτουργιών των τραπεζών, των διαχειριστών στοιχείων ενεργητικού, των ασφαλιστών και άλλων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε μια πιο βιώσιμη μορφή, συμπεριλαμβανομένων μεταξύ άλλων, της συνεκτίμησης ευρύτερων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραγόντων (π.χ. μείωση του αποτυπώματος άνθρακα μιας επιχείρησης, εφαρμογή πολιτικών δανεισμού, υιοθέτηση μιας προσέγγισης χωρίς αποκλεισμούς για προσλήψεις, δίκαιη μεταχείριση των προμηθευτών) στη στρατηγική και τη διοίκηση ενός οργανισμού.

Τη χρηματοδότηση βιώσιμων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων, συχνά εκείνων που ορίζονται στους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (που παρουσιάζονται παρακάτω).

Αυτοί οι δύο παράγοντες συμβαδίζουν και είναι εύκολο να δούμε πώς τα άτομα και τα ιδρύματα θα μπορούσαν να εντοπίσουν με επιτυχία και να παράσχουν χρηματοδότηση για βιώσιμους οικονομικούς, περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς στόχους χωρίς να υιοθετήσουν βιώσιμες αρχές και πρακτικές εντός του οργανισμού τους.

Για τους σκοπούς αυτού του βιβλίου, λοιπόν, ορίζουμε τη βιώσιμη χρηματοδότηση ως:

Τη συμπερίληψη οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών παραγόντων στη στρατηγική, τη διαχείριση, τις δραστηριότητες και τις λειτουργίες ενός οργανισμού, σε συνδυασμό με τη χρηματοδότηση βιώσιμων οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στόχων.

Ένας όρος που χρησιμοποιείται συχνά στο πλαίσιο της βιώσιμης χρηματοδότησης είναι ο «ESG», ο οποίος αναφέρεται στον τρόπο με τον οποίο οι οργανισμοί λαμβάνουν υπόψη και διαχειρίζονται περιβαλλοντικούς (Environmental), κοινωνικούς (Social) και διακυβερνητικούς (Governance) παράγοντες στις λειτουργίες και τις δραστηριότητές τους (και, στην περίπτωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, στις δανειοδοτικές και επεν-

1. Brundtland et al (1987) *Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future*, <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf> (αρχαιοθετημένο στο: <https://perma.cc/6P6S-XJGK>)

δυτικές αποφάσεις τους). Όπως θα διερευνήσουμε παρακάτω καθώς και σε άλλα σημεία αυτού του βιβλίου, οι ESG επικεντρώνονται στον *τρόπο με τον οποίο* οι οργανισμοί ενσωματώνουν αυτούς τους τρεις παράγοντες. Μια ευρύτερη προσέγγιση βιωσιμότητας/βιώσιμης χρηματοδότησης λαμβάνει επίσης υπόψη τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές *επιδράσεις* – τόσο θετικές όσο και αρνητικές– των δραστηριοτήτων, των λειτουργιών και των αποφάσεων δανεισμού και επενδύσεων ενός οργανισμού. Ενώ πολλοί χρησιμοποιούν τους όρους «ESG» και «βιώσιμη» εναλλακτικά, υπάρχει μια σημαντική διαφορά μεταξύ τους, καθώς, τελικά οι επιδράσεις είναι αυτές που πρέπει να μετρήσουμε προκειμένου να παρακολουθήσουμε την πρόοδο που σημειώνεται προς έναν πιο βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών άνθρακα.

Από τη Συμφωνία του Παρισιού για την κλιματική αλλαγή το 2015, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ρυθμιστικές αρχές και οι επαγγελματίες των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών έχουν επικεντρωθεί στην περιβαλλοντική βιωσιμότητα και στην αντιμετώπιση των αιτίων και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Αυτό περιλαμβάνει τη σημαντική αύξηση της χρηματοδότησης νέων τεχνολογιών και δραστηριοτήτων που αποσκοπούν στη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου («μετριασμός της κλιματικής αλλαγής») ή/και στην υποστήριξη της ανάπτυξης κλιματικών εγκαταστάσεων («προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή»), καθώς και τον εντοπισμό σχετικών με το κλίμα, όπως και άλλων περιβαλλοντικών κινδύνων. Πιο πρόσφατα, σε απάντηση της σπουδαιότητας των κοινωνικών ζητημάτων (π.χ. το κίνημα «Black Lives Matter») και στα αιτήματα για «καλύτερη ανοικοδόμηση» (δηλαδή με πιο δίκαιο τρόπο) μετά την πανδημία Covid-19, τα ζητήματα κοινωνικής βιωσιμότητας έχουν προσελκύσει μεγαλύτερο ενδιαφέρον, καθώς και ένα ευρύτερο φάσμα περιβαλλοντικών ζητημάτων πέρα από την κλιματική αλλαγή, όπως η αντιμετώπιση της απώλειας βιοποικιλότητας στην ξηρά και στους ωκεανούς.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Ποια είναι ορισμένα κεντρικά κοινωνικά ζητήματα που αντιμετωπίζει η χώρα στην οποία ζείτε ή/και εργάζεστε; Σε ποιον βαθμό αντιμετωπίζονται τα ζητήματα αυτά κατά τη συγκεκριμένη χρονική περίοδο από τον τομέα χρηματοδότησης;

Πράσινη χρηματοδότηση

Πλαίσιο

Όλες οι πράσινες επενδύσεις πρέπει να είναι πραγματικά περιβαλλοντικά βιώσιμες για να οριστούν με ακρίβεια ως τέτοιες, διαφορετικά εμπίπτουν στον όρο «πράσινο ξέπλυμα» – ένας όρος που επεξηγείται αργότερα στο παρόν κεφάλαιο. Για παράδειγμα, γίνεται σαφές ότι δεν είναι περιβαλλοντικά βιώσιμο να συνεχίσουμε να εξορύσσουμε και να καίμε ορυκτά καύσιμα με τον ρυθμό που το κάνουμε σήμερα, δεδομένου ότι στην καλύτερη περίπτωση αυτό σημαίνει ότι δεν θα υπάρχουν επαρκείς πόροι στο μέλλον και, κάτω από ορισμένα σενάρια, μεγάλα τμήματα του πλανήτη θα καταστούν ακατοίκητα λόγω της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας (διερευνούμε την επιστήμη και τις επιπτώσεις των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και της υπερθέρμανσης του πλανήτη στο Κεφάλαιο 2). Δεν θα μπορούσε επίσης να χαρακτηριστεί βιώσιμη μια οικονομική δραστηριότητα εάν είχε ως αποτέλεσμα σημαντικά οφέλη σήμερα, αλλά οδηγούσε σε σημαντική ζημία για τις μελλοντικές γενιές.

Το «βιώσιμο» χρησιμοποιείται συχνά συνώνυμα, ή σε συνδυασμό με το «πράσινο», όπως και στον τίτλο του βιβλίου. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Στην πράξη, η συντριπτική πλειοψηφία των πράσινων επενδύσεων –ιδίως εκείνων που στηρίζουν την ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή ανάπτυξη και άλλες δραστηριότητες προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή– μπορεί επίσης να περιγραφούν ως αειφόρες. Σε γενικές γραμμές, επιδιώκουν να διατηρήσουν (ή να ενισχύσουν) το περιβάλλον προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών γενεών και μπορούν να αποφέρουν μια σειρά οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών ωφελειών, ή τουλάχιστον να μετριάσουν τις οικονομικές, περιβαλλοντικές και κοινωνικές ζημιές που προκαλούνται από την κλιματική αλλαγή.

Ωστόσο, υπάρχει το ενδεχόμενο μια επένδυση (ή δραστηριότητα) που χαρακτηρίζεται ως «πράσινη» να μην θεωρείται από κάποιους ως «βιώσιμη» σε ορισμένες διαστάσεις της. Οι επενδύσεις σε ανανεώσιμες πη-

γές ενέργειας σε συνδυασμό με το κλείσιμο μονάδων παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από θερμικό άνθρακα, για παράδειγμα, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντικές απώλειες θέσεων εργασίας μεταξύ εκείνων που εργάζονται στα εργοστάσια, στα ανθρακωρυχεία και σε ένα ευρύ φάσμα υποστηρικτικών υπηρεσιών. Εάν αυτή η απασχόληση συγκεντρώνεται σε μια σχετικά μικρή περιοχή, αυτό θα μπορούσε να έχει έναν σημαντικό οικονομικό και κοινωνικό αντίκτυπο για τις σημερινές και τις μελλοντικές γενιές. Η επένδυση επομένως, ίσως να μην θεωρηθεί πλήρως βιώσιμη, καθώς οι σημερινές και οι μελλοντικές γενιές, τουλάχιστον στην εν λόγω περιοχή, ενδεχομένως να βρεθούν σε σημαντικά μειονεκτική θέση, αν και πολλοί θα συμφωνούσαν ότι κάτι τέτοιο θα είχε ως αποτέλεσμα ένα σημαντικότερο γενικό καλό.

Ο αντίκτυπος μιας τέτοιας μετάβασης θα μπορούσε να μετριαστεί επενδύοντας στο κομμάτι της κατάρτισης και της ανάπτυξης, ώστε να δοθεί η δυνατότητα στους εργαζομένους να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και να απασχοληθούν στους τομείς της ανανεώσιμης ενέργειας ή και σε άλλους υποστηρικτικούς τομείς. Θα μπορούσαν να αναπτυχθούν κίνητρα για να ενθαρρυνθούν οι εταιρείες καθαρής ενέργειας προκειμένου να εγκατασταθούν σε μια περιοχή που παραδοσιακά εξαρτάται από την εξόρυξη και την παραγωγή ορυκτών καυσίμων. Η υποστήριξη των εργαζομένων και των κοινοτήτων που επηρεάζονται αρνητικά από τη μετάβαση σε έναν βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και η παροχή βοήθειας στις σημερινές και μελλοντικές γενιές ώστε να επωφεληθούν από αυτή τη μετάβαση, είναι γνωστή ως «δίκαιη μετάβαση» (just transition) – διασφαλίζοντας ότι η μετάβαση από μια οικονομία υψηλών σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα θα είναι δίκαιη τόσο για τις σημερινές όσο και για τις μελλοντικές γενιές, όπως και ότι η μετάβαση είναι πραγματικά βιώσιμη με την ευρύτερη έννοια.

Στην πράξη, φαίνεται δύσκολο, αν όχι αδύνατο, η βιώσιμη χρηματοδότηση να μην ενσωματώνει περιβαλλοντικούς παράγοντες, ιδίως εκείνους που σχετίζονται με τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν, αλλά και τους κινδύνους που σχετίζονται με το κλίμα και τη βιοποικιλότητα. Φαίνεται εξίσου δύσκολο για την πράσινη χρηματοδότηση να αποφύγει να εξετάσει τις ευρύτερες πτυχές της βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένου του οικονομικού και κοινωνικού κόστους. Για να είναι επιτυχημένες, οι ενέργειες μετριασμού της κλιματικής αλλαγής απαιτούν την ενεργό στήριξη των κοινοτήτων και των κοινωνιών που επηρεάζονται από την κλιματική αλλαγή, καθώς και των έργων και δραστηριοτήτων που αναπτύσσονται για την αντιμετώπισή της. Επομένως, η πράσινη και η βιώσιμη χρηματοδότηση είναι σε μεγάλο βαθμό αλληλένδετες, με την πράσινη χρηματοδότηση να αποτελεί σημαντικό και αναπόσπαστο στοιχείο της βιώσιμης χρηματοδότησης συνολικά. Αυτή είναι η προσέγγιση που υιοθετούμε σε αυτό το βιβλίο και αναφερόμαστε γενικά στην «πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση», εκτός εάν το πλαίσιο απαιτεί τη χρήση ενός και μόνο όρου.

Η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση είναι ένας από τους πολλούς όρους που χρησιμοποιούνται για την επισήμανση δραστηριοτήτων σχετικών με την αλληλεπίδραση μεταξύ οικονομίας, περιβάλλοντος, κοινωνίας και χρηματοοικονομικών. Οι σχετικοί όροι περιλαμβάνουν τις έννοιες «Υπεύθυνη Τραπεζική», «Υπεύθυνες Επενδύσεις», «Περιβαλλοντική και Κοινωνική Διακυβέρνηση» (ESG), «Βιώσιμη Χρηματοδότηση» και «Κλιματική Χρηματοδότηση». Τα παραπάνω συχνά αντιμετωπίζονται ως συνώνυμα, αλλά όπως έχουμε ήδη περιγράψει υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ «ESG» και «βιωσιμότητας»/«βιώσιμης χρηματοδότησης», με την τελευταία να επικεντρώνεται περισσότερο στις επιπτώσεις. Υπάρχουν επίσης διαφορές ως προς το πεδίο εφαρμογής τους, ιδίως σε ό,τι αφορά το αν επικεντρώνονται σε κλιματικά και περιβαλλοντικά ζητήματα ή ενσωματώνουν ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικών ζητημάτων και ζητημάτων διακυβέρνησης. Το Πρόγραμμα των Ηνωμένων Εθνών για το Περιβάλλον (UN Environment Programme [UNEP]) περιγράφει τα θέματα αυτά ως²:

- **Περιβαλλοντικά θέματα:** ποιότητα και λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος και των φυσικών συστημάτων, συμπεριλαμβανομένης της απώλειας βιοποικιλότητας, των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, της ενεργειακής απόδοσης, της εξάντλησης ή ρύπανσης των φυσικών πόρων, της διαχείρισης αποβλήτων, της τρύπας του όζοντος, των αλλαγών στη χρήση γης, της οξίνισης των ωκεανών και των αλλαγών στους κύκλους αζώτου και φωσφόρου.
- **Κοινωνικά ζητήματα:** τα δικαιώματα, η ευημερία και τα συμφέροντα των ανθρώπων και των κοινοτή-

2. UNEP (2016) *Inquiry into the Design of a Sustainable Financial System: Definitions and concepts*, <https://www.unep.org/resources/report/design-sustainable-financial-system-netherlands-input-unep-inquiry> (αρχαιοθετημένο στο: <https://perma.cc/JYU5-2Z38>)

των, συμπεριλαμβανομένων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, των εργασιακών προτύπων, της υγείας και της ασφάλειας, των σχέσεων με τις τοπικές κοινότητες, των δραστηριοτήτων σε ζώνες σύγκρουσης, της υγείας και της πρόσβασης σε φάρμακα, της προστασίας των καταναλωτών και των αμφιλεγόμενων όπλων.

- **Οικονομικά Ζητήματα:** οι επιδράσεις των επενδύσεων στις οικονομικές συνθήκες σε τοπικό, εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο. Συμπεριλαμβανομένων των άμεσων οικονομικών επιδόσεων και των κινδύνων, καθώς και των έμμεσων συνεπειών, όπως διαμέσου της απασχόλησης, των αλυσίδων εφοδιασμού και της παροχής υποδομών.
- **Θέματα Διακυβέρνησης:** η διαχείριση των επενδυτικών οντοτήτων, η δομή του διοικητικού συμβουλίου, το μέγεθος, η ποικιλομορφία, οι δεξιότητες και η ανεξαρτησία, οι αμοιβές των στελεχών, τα δικαιώματα των μετόχων, η αλληλεπίδραση με τα ενδιαφερόμενα μέρη, η αποκάλυψη πληροφοριών, η επιχειρηματική ηθική, η δωροδοκία και η διαφθορά, οι εσωτερικοί έλεγχοι και η διαχείριση κινδύνων, καθώς και γενικά θέματα που αφορούν τη σχέση μεταξύ της διοίκησης μιας εταιρείας, του διοικητικού συμβουλίου της, των μετόχων της και των λοιπών ενδιαφερόμενων μερών.

Οι προσεγγίσεις που καλύπτουν το πλήρες φάσμα αυτών των ζητημάτων και αποσκοπούν στην εκτίμηση των συνεπειών είναι πιθανότερο να ονομαστούν «βιώσιμη χρηματοδότηση», ενώ εκείνες που επικεντρώνονται κυρίως σε περιβαλλοντικά ζητήματα είναι πιθανότερο να ονομαστούν «πράσινη χρηματοδότηση».

Οι υποστηρικτές της βιώσιμης χρηματοδότησης (sustainable finance) ισχυρίζονται ότι δεν είναι δυνατός ο διαχωρισμός του περιβάλλοντος από την κοινωνία: η κοινωνία εξαρτάται από το περιβάλλον, όπως επίσης αφήνει και έναν σημαντικό αντίκτυπο πάνω του. Η κατανόηση και η μέτρηση των θετικών και αρνητικών επιδράσεων της χρηματοδότησης για το περιβάλλον και την κοινωνία είναι καίριας σημασίας για την ευθυγράμμιση της χρηματοδότησης με τον στόχο της βιωσιμότητας. Πολλά από τα πιο επείγοντα περιβαλλοντικά ζητήματα σήμερα, επηρεάζουν δυσανάλογα εκείνους με τους λιγότερους πόρους, τόσο για τις χώρες υψηλού, όσο και χαμηλού εισοδήματος και η ανάγκη για βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και μείωση των ανισοτήτων δεν μπορεί να διαχωριστεί από την ανάγκη για την προστασία του περιβάλλοντός. Το 2015, τα Ηνωμένα Έθνη καθόρισαν και υιοθέτησαν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (Sustainable Development Goals [SDGs]) για να ενθαρρύνουν τις κυβερνήσεις, τις επιχειρήσεις και την κοινωνία των πολιτών να αντιμετωπίσουν αυτά τα ευρύτερα ζητήματα βιωσιμότητας. Οι SDGs εξηγούνται λεπτομερέστερα παρακάτω.

Όταν η μέριμνα αφορά μόνο την πρόληψη ή την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, μπορεί να χρησιμοποιείται ο όρος «κλιματική χρηματοδότηση». Η κλιματική χρηματοδότηση (climate finance) χρησιμοποιείται επίσης για να αναφερθεί ειδικά στις διαπραγματεύσεις των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή (Σύμβαση-Πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή) και στην παροχή χρηματοδότησης από ανεπτυγμένες χώρες σε αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να βοηθήσει στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν. Η Συμφωνία του Παρισιού, μέρος της διαδικασίας της Σύμβασης-Πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (United Nations Framework Convention on Climate Change [UNFCCC]), αποσκοπεί στον περιορισμό της αύξησης της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη κάτω από τους 2°C, πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και, ιδανικά, κάτω από τους 1,5°C. Θα διερευνήσουμε περαιτέρω την επιστήμη του κλίματος και την πιο πρόσφατη αξιολόγησή της από τη Διακυβερνητική Επιτροπή για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) στο Κεφάλαιο 2.

Ένας από τους τρεις στόχους που ορίζονται στο Άρθρο 2 της Συμφωνίας του Παρισιού (άρθρο 2.1 [γ]) δεσμεύει τα συμβαλλόμενα μέρη να καταστήσουν τις χρηματοπιστωτικές ροές συμβατές προς μια κατεύθυνση για χαμηλές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και ανθεκτικότητα στην κλιματική αλλαγή. Η αναγνώριση του βασικού ρόλου της χρηματοδότησης στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής έχει συμβάλει σημαντικά στην ανάπτυξη της πράσινης χρηματοδότησης και θα επανέλθουμε σε αυτό το σημείο. Η UNFCCC και η Συμφωνία του Παρισιού εξετάζονται λεπτομερέστερα στα Κεφάλαια 2 και 3.

Ορισμός της «πράσινης χρηματοδότησης»

Παρόλο που ο όρος «πράσινη χρηματοδότηση» χρησιμοποιείται πλέον τακτικά από κυβερνήσεις, κεντρικές τράπεζες και ρυθμιστικές αρχές, εταιρείες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς, επαγγελμα-

τίες του τομέα χρηματοδότησης και άλλους, δεν υπάρχει ένας καθολικά αναγνωρισμένος ορισμός. Μπορεί να αναφέρεται σε όλα ή και σε μερικά από τα παρακάτω στοιχεία:

- Τον ρόλο της χρηματοδότησης στην κατανομή κεφαλαίων για ευρύτερους και πιο βιώσιμους σκοπούς, ιδίως με την ευθυγράμμιση των στρατηγικών και των δραστηριοτήτων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τη Συμφωνία του Παρισιού.
- Πρωτοβουλίες του τομέα χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την προώθηση της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας.
- Έναν αναδυόμενο τομέα χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων επικεντρωμένο σε περιβαλλοντικούς στόχους.
- Εστίαση στη χρήση δανειοδότησης και επενδύσεων είτε προς όφελος του περιβάλλοντος είτε για τη μείωση των περιβαλλοντικών ζημιών.
- Διαχείριση περιβαλλοντικών και κλιματικών κινδύνων.
- Τα προϊόντα, τις υπηρεσίες, τους τομείς και τα έργα που μπορούν να υποστηριχθούν από την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση.
- Πρωτοβουλίες, μέσα πολιτικής, κανονιστικής ρύθμισης και αγοράς, πρότυπα και πλαίσια.

Η παραπάνω λίστα είναι ενδεικτική. Καθώς η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση διευρύνεται, όλο και περισσότερες δραστηριότητες ορίζονται ως «πράσινες» ή/και «βιώσιμες». Η αξιολόγηση του βαθμού στον οποίο οι δραστηριότητες αυτές είναι πραγματικά πράσινες και βιώσιμες, και η αποφυγή του «πράσινου ξεπλύματος» (greenwashing), αποτελούν σημαντικά θέματα που εξετάζονται σε αυτό το βιβλίο.

Ένας χρήσιμος τρόπος για να αναλυθεί το πεδίο εφαρμογής της πράσινης χρηματοδότησης είναι να εξεταστεί, τόσο από την άποψη της «πράσινης χρηματοδότησης», όσο και της «μετατροπής της χρηματοδότησης σε πράσινη»:

- **Η πράσινη χρηματοδότηση (financing green)** αναφέρεται στην αύξηση των ροών χρηματοδότησης για τη στήριξη πράσινων και βιώσιμων αναπτυξιακών στόχων. Αυτό περιλαμβάνει την ευθυγράμμιση των δανειοδοτικών και επενδυτικών χαρτοφυλακίων με θετικά για το κλίμα και το περιβάλλον στοιχεία ενεργητικού και επενδύσεις, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που στηρίζουν τη μετάβαση σε έναν πιο βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και τη μετατόπιση της χρηματοδότησης από τη χρηματοδότηση επιχειρήσεων και κλάδων που δεν μεταβαίνουν (ή δεν μεταβαίνουν αρκετά γρήγορα) σε πιο βιώσιμα επιχειρηματικά μοντέλα.
- **Η μετατροπή της χρηματοδότησης σε πράσινη (greening finance)** αναφέρεται στην ενσωμάτωση της βιωσιμότητας στις στρατηγικές και τις δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και σε όλες τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες συνολικά. Αυτό περιλαμβάνει τον εντοπισμό και τη γνωστοποίηση χρηματοπιστωτικών κινδύνων που σχετίζονται με το κλίμα και, όλο και περισσότερο, ευρύτερων κινδύνων για το περιβάλλον και τη βιωσιμότητα, τόσο σε επίπεδο επιχείρησης όσο και σε επίπεδο κλάδου.

Η «πράσινη χρηματοδότηση» και η «μετατροπή της χρηματοδότησης σε πράσινη» δεν είναι αντίθετοι όροι, αλλά αλληλένδετοι.

Για αυτόν τον λόγο, στο παρόν βιβλίο έχουμε αναπτύξει έναν γενικό ορισμό της «πράσινης χρηματοδότησης» που συνδυάζει τις παραπάνω πτυχές. Για το Chartered Banker Institute, η πράσινη χρηματοδότηση περιλαμβάνει τη στρατηγική προσέγγιση του τομέα χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της κλιματικής αλλαγής και τη μετάβαση σε έναν πιο βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών άνθρακα, ενσωματώνοντας τόσο την «πράσινη χρηματοδότηση» όσο και την «μετατροπή της χρηματοδότησης σε πράσινη».

Ως εκ τούτου, η πράσινη χρηματοδότηση είναι:

Κάθε χρηματοπιστωτική πρωτοβουλία, στρατηγική, προϊόν ή υπηρεσία που έχει σχεδιαστεί για την προστασία του φυσικού περιβάλλοντος και τη στήριξη της μετάβασης σε έναν βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα ή/και για τη διαχείριση κλιματικών και άλλων περιβαλλοντικών κινδύνων που επηρεάζουν τη χρηματοδότηση και τις επενδύσεις.

Αυτός είναι ένας ευρύς ορισμός. Αναγνωρίζει τις διάφορες πτυχές της πράσινης χρηματοδότησης, με πρωταρχική εστίαση στην προστασία και την ενίσχυση του φυσικού περιβάλλοντος, καθώς και στη διαχείριση των

σημερινών και μελλοντικών περιβαλλοντικών κινδύνων – ιδίως, αλλά όχι αποκλειστικά, της κλιματικής αλλαγής. Αναδεικνύει και αναγνωρίζει την αμφίδρομη φύση της σχέσης αυτής. Η χρηματοδότηση και οι επενδύσεις μπορούν να βοηθήσουν ή να βλάψουν το περιβάλλον και την κοινωνία, ενώ το περιβάλλον και η κοινωνία μπορούν επίσης να επηρεάσουν θετικά ή αρνητικά τις επιδόσεις των επενδύσεων και των επιχειρήσεων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.

ΣΥΝΤΟΜΟ ΕΡΩΤΗΜΑ

Μόλις ορίσαμε την «πράσινη χρηματοδότηση». Τι σημαίνει όμως κατά την άποψή σας ο όρος «πράσινο»; Πώς γνωρίζουμε ότι ένα προϊόν, μία υπηρεσία ή μία δραστηριότητα είναι πράσινη και πώς ότι δεν είναι;

Διαφορετικές αποχρώσεις του πράσινου

Για να υποστηριχθεί η ανάπτυξη της πράσινης χρηματοδότησης, στο βασικότερο επίπεδο, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής, οι ρυθμιστές, οι εταιρείες χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και οι αποδέκτες της χρηματοδότησης πρέπει να συμφωνήσουν σχετικά με το ποια προϊόντα, υπηρεσίες και δραστηριότητες είναι «πράσινα», δηλαδή περιβαλλοντικά βιώσιμα. Και, εξίσου σημαντικό, ποια δεν είναι (αυτά μερικές φορές αναφέρονται ως «καφέ», δηλαδή μη βιώσιμα). Για παράδειγμα:

- Είναι τα ηλεκτρικά οχήματα πραγματικά «πράσινα», εάν παράγονται σε εργοστάσια που εξαρτώνται από τα ορυκτά καύσιμα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και άλλες διαδικασίες της μεταποίησης, όπως και εάν τα ορυκτά που απαιτούνται για τις μπαταρίες τους εξαγονται με σημαντικό κόστος για το περιβάλλον;
- Είναι «πράσινη» η μετάβαση από την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας με καύση άνθρακα στην παραγωγή με φυσικό αέριο, δεδομένου ότι οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου θα μειωθούν, αλλά δεν θα εξαλειφθούν;

Τέτοιου είδους συζητήσεις δεν συμβαίνουν μόνο σε ακαδημαϊκό, θεωρητικό επίπεδο· θέματα όπως αυτά απασχολούν εκτενώς τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τις ρυθμιστικές αρχές και τους επαγγελματίες των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών που αναπτύσσουν την πράσινη ταξινόμηση, καθώς και άλλα εργαλεία που προσπαθούν να ορίσουν τι είναι «πράσινο». Όπως θα συζητήσουμε σε αυτό το βιβλίο, η ευρεία συμφωνία για το τι είναι «πράσινο» (και τι όχι) αποτελεί το κλειδί για τον καθορισμό του τι μπορεί να χρηματοδοτηθεί χρησιμοποιώντας, για παράδειγμα, πράσινα ομόλογα και πράσινα δάνεια ή να συμπεριληφθεί σε πράσινα και βιώσιμα επενδυτικά κεφάλαια.

Μέρος της δυσκολίας είναι ότι το «πράσινο» δεν είναι μια περίπτωση ενός μεγέθους που ταιριάζει σε όλους, δηλαδή δεν ορίζεται μονοσήμαντα. Διαφορετικές περιφέρειες, χώρες, τομείς και επιχειρήσεις θα απαιτήσουν διαφορετικές προσεγγίσεις και (ενδεχομένως) ελαφρώς διαφορετικούς ορισμούς για να διασφαλιστεί η επιτυχής μετάβαση σε έναν βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Είναι εξίσου σημαντικό να αναγνωρίσουμε και να υποστηρίξουμε τη μετάβαση στο πράσινο, όσο και να αναγνωρίσουμε και να χρηματοδοτήσουμε επιχειρήσεις, έργα και δραστηριότητες που είναι πράσινες. Αυτό συχνά αναφέρεται ως «χρηματοδότηση μετάβασης» (transition finance) και αποτελεί ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα που συζητείται σε αυτό το βιβλίο.

Αν και οι επιχειρήσεις και οι κλάδοι της οικονομίας μεταβαίνουν από υψηλές σε χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα, συνήθως δεν θα γίνουν «πράσινες» σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Η μετάβαση απαιτεί χρόνο αλλά ιδανικά θα πρέπει να ευθυγραμμιστεί με τους στόχους και τα χρονοδιαγράμματα της Συμφωνίας του Παρισιού. Ο τομέας της χρηματοδότησης πρέπει να παρέχει «χρηματοδότηση μετάβασης» για να υποστηρίξει όσους κάνουν τη μετάβαση – και πρέπει να αναγνωρίσει ότι η έκταση και ο ρυθμός της μετάβασης θα διαφέρουν μεταξύ επιχειρήσεων, κλάδων και γεωγραφικών περιοχών. Ως εκ τούτου, η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση δεν επικεντρώνεται αποκλειστικά στη χρηματοδότηση εκείνων των οικονομικών δραστηριοτήτων που είναι 100% πράσινες και βιώσιμες (συχνά αναφέρονται ως «φωτεινό πράσινο» ή «βαθύ πράσινο»). Αντίθετα, πρέπει να εξετάσει ένα ευρύ φάσμα αποχρώσεων του πράσινου, όπως αυτό αποτυπώνεται παρακάτω.

ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΓΝΩΣΗΣ

«Οι 50 αποχρώσεις του πράσινου»³

Οι χρηματοπιστωτικές αγορές αναγνωρίζουν ολοένα και περισσότερο ότι οι βιώσιμες επενδύσεις είναι ένα πεδίο που μπορεί να επιφέρει τεράστιες επενδυτικές ευκαιρίες, οι οποίες εκτείνονται από τη μεταμόρφωση της ενέργειας μέχρι την επανεφεύρεση της πρωτεΐνης.

Προκειμένου οι βιώσιμες επενδύσεις να καταστούν πραγματικά ένα κυρίαρχο ρεύμα, χρειάζεται να γίνουν περισσότερα, όπως το να χρηματοδοτηθούν οι νέες τεχνολογίες «βαθύ πράσινου» και όχι απλώς να αποκλείονται οι μη συμμορφούμενες «καφέ» βιομηχανίες. Οι βιώσιμες επενδύσεις πρέπει να αποτελέσουν καταλύτη και να υποστηρίξουν όλες τις εταιρίες που εργάζονται για να μεταβούν από το καφέ στο πράσινο χρώμα.

Τέτοιες στρατηγικές επενδύσεων «καταπέλτη», που ξεπερνούν σε βαρύτητα τα υψηλά επίπεδα των ESG, και οι επενδυτικές στρατηγικές «καίριου χαρακτήρα» που εστιάζουν σε εταιρίες που έχουν βελτιώσει τη σχετική αξιολόγησή τους, έχουν ξεπεράσει σε απόδοση τα παγκόσμια μέτρα αναφοράς εδώ και σχεδόν μια δεκαετία. Η γενικευμένη χρήση αυτών των στρατηγικών και τα εργαλεία για την επιδίωξή τους είναι κάτι απολύτως απαραίτητο.

Επί του παρόντος, ένα από τα μεγαλύτερα εμπόδια σε αυτή την προσπάθεια είναι η ασύμμετρη μέτρηση των ESG. Χρειαζόμαστε μια κοινή ταξινόμηση που θα βοηθήσει τις χρηματοπιστωτικές αγορές να αναγνωρίσουν με συγκεκριμένο τρόπο την περιβαλλοντική υπεραπόδοση (outperformance) και να κατευθύνουν αντίστοιχα τα κεφάλαια στις επενδύσεις.

Η Πράσινη Ταξινόμηση της ΕΕ και ο Κανόνας του Πράσινου Ομολόγου είναι αξιόλογα σημεία αφετηρίας σε αυτή την προσπάθεια, είναι όμως δυαδικά (δηλαδή αναγνωρίζουν μόνο το «βαθύ πράσινο» ή το «βαθύ καφέ»). Η γενικευμένη χρήση των βιώσιμων επενδύσεων απαιτεί μια πλουσιότερη ταξινόμηση – 50 αποχρώσεις του πράσινου.

Μία πολλά υποσχόμενη επιλογή είναι η ανάπτυξη των δεικτών μετάβασης που κατασκευάζονται από τις εταιρίες σε τομείς υψηλής χρήσης άνθρακα, οι οποίες έχουν υιοθετήσει στρατηγικές χαμηλής χρήσης άνθρακα.

Τέτοιες προσεγγίσεις είναι απαραίτητες προκειμένου οι πολίτες να διασφαλίσουν ότι τα χρήματά τους θα επενδυθούν σύμφωνα με τις αξίες τους.

Όπως προαναφέρθηκε, ορισμένες χώρες και περιφέρειες, συμπεριλαμβανομένης της Κίνας, της ΕΕ και του Ηνωμένου Βασιλείου, έχουν αναπτύξει (ή αναπτύσσουν) πράσινες ταξινομήσεις. Πρόκειται για συστήματα ταξινόμησης που καθορίζουν, ιδανικά χρησιμοποιώντας επιστημονικά κριτήρια, κατά πόσο μια οικονομική δραστηριότητα μπορεί να οριστεί ως περιβαλλοντικά βιώσιμη. Ο δανεισμός, οι επενδύσεις και άλλες χρηματοπιστωτικές δραστηριότητες μπορούν τότε να θεωρηθούν πράσινες (ή όχι) αναλόγως της ευθυγράμμίσής τους με την ταξινόμηση.

Η σημαντικότερη εξέλιξη στον τομέα αυτόν ήταν η δημοσίευση της Ταξινόμησης της ΕΕ για τη βιώσιμη χρηματοδότηση το 2020⁴, που διερευνάται λεπτομερέστερα στο Κεφάλαιο 3. Η Ταξινόμηση της ΕΕ απαριθμεί βιώσιμες οικονομικές δραστηριότητες, που συμβάλλουν σημαντικά σε τουλάχιστον έναν από τους έξι περιβαλλοντικούς στόχους που παρατίθενται παρακάτω, χωρίς να παραγκωνίζουν κανέναν από τους υπόλοιπους στόχους:

1. Μετριασμός της κλιματικής αλλαγής.
2. Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.
3. Βιώσιμη χρήση και προστασία των υδάτων και των θαλάσσιων πόρων.

3. Carney, M (2019) Remarks given during the UN Secretary General's Climate Action Summit 2019, <https://www.bankofengland.co.uk/-/media/boe/files/speech/2019/remarks-given-during-the-un-secretary-generals-climate-actions-summit-2019-mark-carney.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/AER9-JAMR>)

4. Europe Commission (2020) *EU Taxonomy for Sustainable Activities*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/JJ2V-7M8U>)

4. Η μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία.
5. Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης.
6. Η προστασία και αποκατάσταση της βιοποικιλότητας και των οικοσυστημάτων.

Η Ταξινόμηση της ΕΕ (EU Taxonomy) παρέχει τη βάση για πολλές από τις δραστηριότητες και τις πολιτικές της ΕΕ για την προώθηση της βιώσιμης χρηματοδότησης. Βασίζεται στον κανονισμό της ΕΕ για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών σχετικά με τη βιώσιμη χρηματοδότηση και το πρότυπο πράσινων ομολόγων. Για παράδειγμα, ορίζει ποιες δραστηριότητες και επενδύσεις μπορούν/δεν μπορούν να οριστούν ή να χρηματοδοτηθούν από ένα ομόλογο που ταξινομείται ως «πράσινο».

Η Κίνα και η ΕΕ εργάζονται σε ένα «κοινό σχέδιο» για να ευθυγραμμίσουν τις αντίστοιχες ταξινομήσεις τους και φαίνεται πιθανό ότι, με την πάροδο του χρόνου, πολλές άλλες χώρες θα ευθυγραμμίσουν και θα εναρμονίσουν την προσέγγισή τους με εκείνη της ΕΕ, αν και ενδέχεται να παραμείνουν ορισμένες διαφορές μεταξύ των ορισμών – ειδικά σε ό,τι αφορά τον τρόπο αντιμετώπισης του φυσικού αερίου και της παραγωγής πυρηνικής ενέργειας. Η εναρμόνιση θα ήταν ένα πολύ σημαντικό βήμα προς τα εμπρός σχετικά με τον ορισμό του τι είναι και τι δεν είναι «πράσινο», όμως, όπως προαναφέρθηκε, πρέπει επίσης να εξετάσουμε τη μετάβαση των επιχειρήσεων, των κλάδων και των οικονομικών δραστηριοτήτων σε «πράσινες».

Πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση και κλιματική μετάβαση

Διευρυνούμε σε περισσότερο βάθος την επιστήμη της κλιματικής αλλαγής και των συνεπειών της στο Κεφάλαιο 2. Εν συντομία, ωστόσο, η Διακυβερνητική Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την Κλιματική Αλλαγή (IPCC) έδειξε ότι οι παγκόσμιες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου, κατά το διάστημα 2010-2019, ήταν υψηλότερες από οποιαδήποτε προηγούμενη στιγμή στην ανθρώπινη ιστορία και συνεχίζουν να αυξάνονται παρά τις προσπάθειες για τη μείωσή τους (αν και ο ρυθμός αύξησης επιβραδύνεται). Οι παγκόσμιες εκπομπές CO₂ θα πρέπει να κορυφωθούν έως το 2025 για να περιοριστεί η υπερθέρμανση του πλανήτη σε 1,5°C, πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα, έως το 2050, αλλά η επίτευξη αυτού του στόχου φαίνεται εξαιρετικά απίθανη μέχρι τώρα⁵. Ο περιορισμός της υπερθέρμανσης του πλανήτη κάτω από τους 2°C θα απαιτήσει πολύ σημαντικές μειώσεις στη χρήση ορυκτών καυσίμων και τη χρήση τεχνολογιών αρνητικών εκπομπών στο υπέδαφος και στους ωκεανούς (δηλαδή εκείνων που αφαιρούν CO₂ από την ατμόσφαιρα και το αποθηκεύουν).

Για την αντιμετώπιση των αιτιών και των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής, δύο βασικές έννοιες που πρέπει να κατανοήσουν όλοι οι επαγγελματίες του τομέα χρηματοδότησης και δύο από τους σημαντικότερους περιβαλλοντικούς στόχους που προσδιορίζονται στην Ταξινόμηση της ΕΕ, που παρουσιάστηκε παραπάνω, είναι ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής και η προσαρμογή σε αυτήν, που ορίζονται ως εξής:

Ο μετριασμός της κλιματικής αλλαγής αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των *αιτιών* της κλιματικής αλλαγής και επικεντρώνεται κυρίως στη μείωση ή την εξάλειψη των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Σε ό,τι αφορά την πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση, οι επενδύσεις σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, καθαρές μεταφορές ή ενεργειακά αποδοτικά κτίρια αποτελούν παραδείγματα μετριασμού της κλιματικής αλλαγής, καθώς αποσκοπούν στη μείωση ή την εξάλειψη των εκπομπών. Ομοίως, τα σχέδια μετάβασης σε μηδενικές εκπομπές από πλευράς χωρών, κλάδων και επιχειρήσεων αποτελούν επίσης παραδείγματα μετριασμού της κλιματικής αλλαγής.

Η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή επιδιώκει να αντιμετωπίσει τις *επιπτώσεις της* κλιματικής αλλαγής, συμπεριλαμβανομένων των επιπτώσεων των ακραίων καιρικών φαινομένων (π.χ. πλημμύρες και ξηρασίες), της ανόδου της στάθμης της θάλασσας και της αύξησης της θερμοκρασίας της επιφάνειας της Γης. Στόχος της προσαρμογής είναι να καταστήσει τις χώρες, τις κοινότητες, τις επιχειρήσεις και τα άτομα πιο ανθεκτικά στις επιπτώσεις της υπερθέρμανσης του πλανήτη. Σε ό,τι αφορά την πράσινη χρηματοδότηση, οι επενδύσεις σε αντιπλημμυρικά και θαλάσσια έργα αποτελούν προφανή παραδείγματα προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, αλλά το ίδιο ισχύει και για λιγότερο προφανή χρηματοπιστωτικά προϊόντα και υπηρεσίες, όπως την παροχή κλιματικής ασφάλισης στους μικροκαλλιεργητές και τους γεωργούς.

Είναι δύσκολο να συγκεντρωθούν ακριβή αριθμητικά στοιχεία για το συνολικό μέγεθος της παγκόσμιας

5. IPCC (2022) *Working Group III contribution to the 6th Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*, <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-3/> (αρχαιοθετημένο στο: <https://perma.cc/SU43-WFL5>)

αγοράς της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης εξαιτίας, για παράδειγμα, του μη σαφούς ορισμού για το πότε τα χρηματοδοτικά μέσα και οι επενδύσεις είναι πραγματικά «πράσινα». Διαφορετικοί φορείς και οργανισμοί παρακολουθούν διαφορετικούς δείκτες, καθιστώντας δύσκολες τις συγκρίσεις, αλλά μπορούμε να πούμε με σιγουριά ότι η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση αναπτύσσεται με ταχείς ρυθμούς. Για παράδειγμα:

- Η Πρωτοβουλία για τα Κλιματικά Ομόλογα (Climate Bonds Initiative [CBI]) αναφέρει ότι η έκδοση πράσινων ομολόγων αυξήθηκε από τα 100 δισ. δολάρια το 2015 σε σχεδόν 520 δισ. δολάρια το 2021, με τη συνολική σωρευτική έκδοση πράσινων ομολόγων να υπερβαίνει πλέον τα 1,5 τρισ. δολάρια.
- Η CBI αναφέρει επίσης αύξηση 350% στα κοινωνικά ομόλογα και τα ομόλογα βιωσιμότητας διαφόρων τύπων (βλ. Κεφάλαιο 7 για περισσότερες λεπτομέρειες), από 98 δισ. δολάρια το 2019 σε σχεδόν 650 δισ. δολάρια το 2021.⁶
- Σύμφωνα με την Παγκόσμια Συμμαχία Βιώσιμων Επενδύσεων (Global Sustainable Investment Alliance [GSIA]) –χρησιμοποιώντας έναν πολύ ευρύ ορισμό του όρου «βιώσιμες»– οι παγκόσμιες βιώσιμες επενδύσεις σε μεγάλες αγορές ανήλθαν σε 35,3 τρισ. δολάρια το 2020, σημειώνοντας αύξηση 15% σε σχέση με το 2018.⁷
- Η Μόνιμη Επιτροπή Οικονομικών της UNFCCC (βλ. Κεφάλαιο 4) αναφέρει ότι οι παγκόσμιες ροές χρηματοδότησης για το κλίμα ήταν κατά 16% υψηλότερες την περίοδο 2017-2018 από ό,τι την προηγούμενη διετία (2015-2016), φτάνοντας έναν ετήσιο μέσο όρο ίσο με 775 δισ. δολάρια.⁸
- Η Πρωτοβουλία για την Κλιματική Πολιτική (Climate Policy Initiative [CPI]) διαπιστώνει ότι περίπου 632 δισ. δολάρια επενδύθηκαν παγκοσμίως στον τομέα της χρηματοδότησης για το κλίμα το 2019/20 (μέσος όρος και για τα δύο έτη), αύξηση σχεδόν 200 δισ. δολαρίων από την υπογραφή της Συμφωνίας του Παρισιού το 2015.⁹

Ενώ τα παραπάνω αποτελούν σημαντικά ποσά, η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση εξακολουθεί να αντιπροσωπεύει ένα μικρό, αλλά αυξανόμενο, μέρος της χρηματοδότησης συνολικά. Η σωρευτική έκδοση πράσινων ομολόγων ύψους 1,5 τρισ. δολαρίων αντιπροσωπεύει μόλις το 1,25% της συνολικής παγκόσμιας αγοράς ομολόγων για το 2021 και η ετήσια έκδοση 520 δισ. δολαρίων είναι μόνο ένα μικρό μέρος των επενδύσεων που εκτιμάται ότι απαιτούνται για την επίτευξη του παγκόσμιου κλίματος και άλλων στόχων βιωσιμότητας. Οι εκτιμήσεις των επενδύσεων που απαιτούνται για την επίτευξη διαφορετικών (και ενίοτε αλληλεπικαλυπτόμενων) πράσινων και ευρύτερων στόχων βιωσιμότητας ποικίλλουν, αλλά όλες είναι σημαντικές ως μεγέθη, όπως αυτές ορίζονται στον Πίνακα 1.1.

Σε αυτό το βιβλίο, θα χρησιμοποιήσουμε τα 6 τρισ. δολάρια ετησίως (δηλαδή 90 τρισ. δολάρια σε 15 χρόνια) που εκτιμώνται από την Παγκόσμια Επιτροπή για την Οικονομία και το Κλίμα/Νέα Κλιματική Οικονομία (Global Commission on the Economy and Climate/New Climate Economy), το οποίο φαίνεται να είναι συνεπές με την πιο πρόσφατη εκτίμηση της Παγκόσμιας Τράπεζας για 5-7 τρισ. δολάρια ετησίως για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (SDGs) του ΟΗΕ έως το 2030. Η κλίμακα των απαιτούμενων επενδύσεων σημαίνει ότι οι δημόσιοι πόροι από μόνοι τους δεν θα επαρκούν. Ως εκ τούτου, ο τομέας των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μπορεί να διαδραματίσει καίριο ρόλο στην κινητοποίηση και τη διοχέτευση ιδιωτικών κεφαλαίων για τη στήριξη της μετάβασης σε έναν βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Εκτιμάται ότι έως και το 80% των απαιτούμενων κεφαλαίων θα πρέπει να προέρχεται από ιδιωτικές πηγές.

6. Jones, L (2022) \$500bn Green Insurance 2021: social and sustainable acceleration: Annual green \$1tn in sight: Market expansion forecasts for 2022 and 2025, *Climate Bonds Initiative*, 31 January, <https://www.climatebonds.net/2022/01/500bn-green-issuance-2021-social-and-sustainable-acceleration-annual-green-1tn-sight-market> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/6P7J-BFER>)

7. Global Sustainable Investment Alliance (2021) *Global Sustainable Investment Review 2020*, <http://www.gsi-alliance.org/wp-content/uploads/2021/08/GSIR-20201.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/4SDS-XGBW>)

8. UNFCCC (2021) Fourth (2020) *Biennial Assessment and Overview of Climate Finance Flows*, https://unfccc.int/sites/default/files/resource/54307_1%20-%20UNFCCC%20BA%202020%20-%20Summary%20-%20WEB.pdf (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/9T3J-Y8VK>)

9. Climate Policy Initiative (2021) *Global Landscape of Climate Finance 2021*, <https://www.climatepolicyinitiative.org/wp-content/uploads/2021/10/Full-report-Global-Landscape-of-Climate-Finance-2021.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/6HQT-LRT4>)

Πίνακας 1.1 Ανάγκες χρηματοδότησης για την επίτευξη των στόχων βιωσιμότητας

Ανάγκη χρηματοδότησης	Απαιτούμενη παγκόσμια επένδυση	Πηγή
Επίτευξη της παγκόσμιας βιώσιμης ανάπτυξης και των κλιματικών στόχων	6 τρισ. δολάρια ετησίως/90 τρισ. δολάρια έως το 2030	New Climate Economy: Global Commission on the Economy and Climate (2014-2018) ¹⁰
Ενδιάμεσες εκτιμήσεις για την επίτευξη των στόχων της Συμφωνίας του Παρισιού ως προς τους 2°C και 1,5°C	15 τρισ. δολάρια και 30 τρισ. δολάρια αντίστοιχα	Van Vuuren et al. (2020) ¹¹
Προκειμένου η ΕΕ να επιτύχει το μηδενικό ισοζύγιο έως το 2050	Περίπου 28 τρισ. δολάρια σε καθαρές τεχνολογίες και τεχνικές	McKinsey (2020) ¹²
Προκειμένου το Ην. Βασίλειο να επιτύχει το μηδενικό ισοζύγιο έως το 2050	Περίπου 50 δισ. λίρες ετησίως	6 th Carbon Budget: UK Committee on Climate Change (2020) ¹³
Για την επίτευξη των SDGs	5-7 τρισ. δολάρια ετησίως	World Bank (2020) ¹⁴
Για την επίτευξη της ενεργειακής μετάβασης σε συνέπεια με την θέρμανση κατά 2°C	1,7 τρισ. δολάρια ετησίως μεταξύ 2020 και 2030-2035	IPCC (2018) ¹⁵
Για την επίτευξη της ενεργειακής μετάβασης σε συνέπεια με τη θέρμανση κατά 1,5°C	2,4 τρισ. δολάρια ετησίως μεταξύ 2020 και 2030-2035	IPCC (2018) ¹⁶
Επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου έως το 2050	Περίπου 5 τρισ. δολάρια ετησίως σε επενδύσεις ενεργειακής μετάβασης έως το 2030	International Energy Agency (2021) ¹⁷

Ωστόσο, τα παραπάνω δεν αποτελούν μόνο μία μεγάλης κλίμακας εμπορική ευκαιρία για τον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Διαδραματίζοντας ενεργό ρόλο στην προστασία και τη βελτίωση του περιβάλλοντος του πλανήτη μας, οι χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες μπορούν να έχουν πολύ μεγαλύτερη επίδραση από το οικονομικό κέρδος. Ο χρηματοοικονομικός κλάδος μπορεί να αποδείξει το θετικό κοινωνικό του πρόσημο διαδραματίζοντας βασικό ρόλο για τη μετάβαση στο μηδενικό ισοζύγιο και σε έναν συνολικά πιο βιώσιμο κόσμο. Υποστηρίζοντας δραστηριότητες, οργανισμούς και βιομηχανίες που μπορούν να μετριάσουν την κλιματική αλλαγή, βοηθώντας άτομα και κοινότητες να προσαρμοστούν στις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και υποστηρίζοντας μακροπρόθεσμους κοινωνικούς και βιώσιμους αναπτυξιακούς στόχους, οι οργανισμοί χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών μπορούν να βοηθήσουν στην επίλυση ορισμένων από τις μεγαλύτερες προκλήσεις του κόσμου και των τοπικών κοινοτήτων. Σύμφωνα με την IPCC, αυτό έχει και οικονομικό νόημα, καθώς η πιο πρόσφατη έκθεσή της (Annual Review 6) διαπιστώνει ότι τα παγκόσμια οικονομικά οφέλη από τον περιο-

10. The New Climate Economy (2018) *Unlocking the Inclusive Growth Story of the 21st Century*, <https://newclimateeconomy.report/2018> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/6Z35-M3ZL>)

11. van Vuuren, D P et al (2020) The costs of achieving climate targets and the sources of uncertainty, *Nature Climate Change* 10

12. D'Aprile P et al. (2020) Net-Zero Europe, *McKinsey and Company*, November, <https://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/business%20functions/sustainability/our%20insights/how%20the%20european%20union%20could%20achieve%20net%20zero%20emissions%20at%20net%20zero%20cost/net-zero-europe-vf.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/BU9Q-NRPT>)

13. Committee on Climate Change (2020) The Sixth Carbon Budget, December, <https://www.theccc.org.uk/wp-content/uploads/2020/12/The-Sixth-Carbon-Budget-The-UKs-path-to-Net-Zero.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/HF6A-R4RH>)

14. Vorisek, D and Yu, S (2020) Understanding the cost of achieving the sustainable development goals, *World Bank Group*, February, <https://documents1.worldbank.org/curated/en/744701582827333101/pdf/Understanding-the-Cost-of-Achieving-the-Sustainable-Development-Goals.pdf> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/A3US-FSDK>)

15. IPCC (2018) *Global Warming of 1.5°C Special Report*, <https://www.ipcc.ch/sr15/> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/G4GJ-HHJB>)

16. ό.π.

17. IEA (2021) *Net Zero by 2025Q A roadmap for the global economy sector*, <https://www.iea.org/reports/net-zero-by-2050> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/645A-FDBR>)

ρισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε 2°C πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα θα υπερβούν το κόστος των δραστηριοτήτων μετριασμού της κλιματικής αλλαγής.¹⁸

Οι διεθνείς και εθνικοί οργανισμοί, καθώς και οι μεγάλες και μικρές επιχειρήσεις χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλούνται να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και στη στήριξη της μετάβασης σε έναν βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Οι μεμονωμένοι επαγγελματίες του τομέα χρηματοδότησης διαδραματίζουν επίσης ζωτικό ρόλο. Όπως θα διερευνήσουμε και στο Κεφάλαιο 12, η αλλαγή καθοδηγείται τελικά από άτομα και οι αλλαγές που απαιτούνται για την ενσωμάτωση των αρχών και της πρακτικής της πράσινης και βιώσιμης χρηματοδότησης στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες απαιτούν από τους επαγγελματίες του τομέα χρηματοδότησης, που έχουν τις σχετικές γνώσεις και δεξιότητες, να είναι σε θέση να αναπτύξουν και να εξελίξουν προϊόντα, υπηρεσίες και εργαλεία που μπορούν να κινητοποιήσουν κεφάλαια για την υποστήριξη της μετάβασης. Αυτό το βιβλίο θα σας εξοπλίσει με τις γνώσεις και τα εργαλεία που χρειάζεστε ώστε να αρχίσετε να εφαρμόζετε πράσινες και βιώσιμες αρχές χρηματοδότησης στην επαγγελματική σας πρακτική, διαδραματίζοντας έτσι ενεργό ρόλο για τη μετάβαση σε έναν πιο βιώσιμο κόσμο χαμηλών εκπομπών άνθρακα και δημιουργώντας ευημερία για τις σημερινές και μελλοντικές γενιές.

Ωστόσο, έχουμε ακόμη πολύ δρόμο να διανύσουμε προτού η πράσινη και βιώσιμη χρηματοδότηση επιτύχει την κλίμακα και την αποτελεσματικότητα που απαιτούνται για την αντιμετώπιση των περιβαλλοντικών και κοινωνικών προκλήσεων. Υπάρχουν ακόμη πολλά εμπόδια και προκλήσεις που πρέπει να ξεπεραστούν μέχρι, σύμφωνα με τα λόγια του Ειδικού Απεσταλμένου του ΟΗΕ (και πρώην Διοικητή της Τράπεζας της Αγγλίας) Mark Carney, «κάθε επαγγελματική οικονομική απόφαση να λαμβάνει υπόψη την κλιματική αλλαγή»¹⁹. Σήμερα, οι τράπεζες και οι επενδυτές εξακολουθούν να χρηματοδοτούν περιβαλλοντικά καταστροφικές δραστηριότητες που συμβάλλουν στην κλιματική αλλαγή και προκαλούν σημαντικές και μακροχρόνιες περιβαλλοντικές και κοινωνικές ζημιές. Για παράδειγμα:

- Μιλώντας στην Ειδική Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής των Κοινοτήτων του Ηνωμένου Βασιλείου τον Οκτώβριο του 2019, ο Mark Carney δήλωσε στα μέλη της επιτροπής ότι οι παγκόσμιες αγορές κατέχουν επί του παρόντος χαρτοφυλάκια συμβατά με αύξηση της θερμοκρασίας κατά 3 έως 3,75°C και πιθανώς περισσότερο από 4°C.²⁰
- Η έκθεση του 2022 «Banking on Climate Chaos» διαπίστωσε ότι ο τραπεζικός δανεισμός στον τομέα των ορυκτών καυσίμων αυξανόταν κάθε χρόνο μετά την υπογραφή της Συμφωνίας του Παρισιού το 2015, σε 824 δισ. δολάρια το 2019, προτού υποχωρήσουν ελαφρώς σε 750 δισ. δολάρια το 2020 και 742 δισ. δολάρια το 2021.²¹
- Η ίδια έκθεση διαπίστωσε επίσης ότι 60 από τις μεγαλύτερες παγκόσμιες τράπεζες είχαν παράσχει συνολικά περίπου 4,6 τρισ. δολάρια χρηματοδότησης ορυκτών καυσίμων μεταξύ 2016 και 2021. Τέσσερις αμερικανικές τράπεζες αντιπροσώπευαν περίπου το 25% της χρηματοδότησης ορυκτών καυσίμων του τραπεζικού τομέα για τα έξι χρόνια που ακολούθησαν μετά την υπογραφή της Συμφωνίας του Παρισιού.

Ορισμένες από τις αποκλίσεις μεταξύ δεσμεύσεων και δράσεων μπορούν να εξηγηθούν από παράγοντες όπως η διάρκεια των δανειοδοτικών και επενδυτικών συμφωνιών, οι οποίες στην περίπτωση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας και των εξορυκτικών βιομηχανιών μπορούν συχνά να υπερβαίνουν τα 10 έτη. Αν και αυτές δεν μπορούν να ανανεωθούν, οι υφιστάμενες συμφωνίες χρηματοδότησης συνήθως τηρούνται. Επιπλέον, υιοθετώντας ένα ευρύτερο πρίσμα βιωσιμότητας, οι δανειστές και οι επενδυτές μπορεί να εξετάζουν τις επιπτώσεις μιας ταχείας απόσυρσης της χρηματοδότησης στις θέσεις εργασίας και τις κοινότητες. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ωστόσο, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα μπορεί να είναι ένοχα για (στην καλύτερη περίπτωση) το πράσινο ξέ-

18. IPCC (2022) *Working Group III contribution to the 6th Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change* (p.49) <https://www.ipcc.ch/report/sixth-assessment-report-working-group-3/> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/B7K2-V2YT>)

19. Carney, M (2020) *Building a Private Finance System for Net Zero*, COP26, https://ukcop26.org/wp-content/uploads/2020/11/COP26-Private-Finance-Hub-Strategy_Nov-2020v4.1.pdf (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/JL8V-DY5E>)

20. Partington, R (2019) Bank of England boss says global finance is funding 4C temperature rise, *Guardian*, <https://www.theguardian.com/business/2019/oct/15/bank-of-england-boss-warns-global-finance-it-is-funding-climate-crisis> (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/7C55-FTX4>)

21. Rainforest Action Network (2022) *Banking on Climate Chaos 2022*, https://www.bankingonclimatechaos.org/wp-content/themes/bocc-2021/inc/bcc-data-2022/BOCC_2022_vSPREAD.pdf (αρχειοθετημένο στο: <https://perma.cc/P2AS-KQ3U>)